

Ознаки проектної діяльності

Необхідність аналізу можливостей

Одна з основних ознак проектної діяльності полягає в тому, що ця діяльність **розгортається у проблемній ситуації, яка не розв'язується прямою дією**. Скажімо, якщо дитина вирішила побудувати з кубиків гараж для машини, то очевидно, що перед нею проблемна ситуація: гараж має бути стійким, машина — вільно вміщатися всередині нього. Однак розв'язання цього завдання у процесі гри не є проектною діяльністю, бо дитина будує гараж, визначає розміри, збільшує або зменшує його. Отже, як такого дослідження простору можливостей не відбувається.

Діяльність буде проектною лише в тому разі, якщо пряма, натуральна дія стає неможливою. Якщо дитина захотіла намалювати малюнок, потім взяла олівець, аркуш паперу і здійснила свій задум, це не буде проектною діяльністю — всі дії дитини виконано в межах традиційної продуктивної діяльності. Відмінність проектної діяльності від продуктивної полягає в тому, що вона передбачає **рух дитини у просторі можливого**. Це означає, що дошкільник досліджує різні можливості, пов'язані з виконанням поставленого завдання, обирає оптимальний спосіб розв'язання за визначеними ним критеріями. Отже, вибір можливостей — це не просто пошук способу розв'язання завдання, а **дослідження кількох варіантів його виконання**.

Насамперед дошкільник чітко **визначає, що йому потрібно зробити**. Наприклад, він хоче виготовити підставку для олівців або пензликів. У проектній діяльності цей задум не реалізовується одразу. Спочатку дошкільник намагається уявити кілька варіантів того, як можна це зробити. Оскільки в дошкільному віці домінує образне мислення, то різні варіанти виконання поставленого завдання може бути подано у вигляді малюнків. Створивши кілька зображень, дитина утримує у своїй свідомості низку варіантів. З'являється можливість проаналізувати їх, зіставляючи одне з одним, визначаючи їхні переваги та недоліки. Фактично кожний такий варіант дає дошкільникові змогу ліпше зрозуміти те, що він збирається робити, й усвідомити ту послідовність дій, яка необхідна для створення продукту.

Як відбувається **зіставлення варіантів**? Звернемося до прикладу з підставкою. Певна річ, дитина може використати для створення виробу різні матеріали. Тож малюнки можуть

зіставлятися з позиції **можливостей використання матеріалів**.

Також зіставлення може відбуватися відносно **залучення людей для спільного виконання проекту**. Тут потрібно врахувати, що задум дитини, як правило, набагато випереджає її технічні можливості. Тому важливо допомогти дошкільникові реалізувати задумане. Звісно, не варто розраховувати на допомогу інших дітей. До проектної діяльності мають залучитися дорослі, передусім батьки. Саме спільне здійснення задуму дошкільника з батьками дає їм змогу краще зрозуміти одне одного й налагодити дружні взаємини.

Важливо зауважити, що більшість педагогів дошкільних навчальних закладів дуже чуйно ставляться до дітей і підтримують їх емоційно. Однак ця емоційна підтримка не має виливатися у готовність виконати творчу дію за дитину, якою та дія не була б — формулюванням творчого задуму чи пошуком можливих способів розв'язання проблеми. Педагог має організувати проблемну ситуацію для дітей, але не пропонувати при цьому своїх варіантів розв'язання. Тобто має уникнути традиційного й звичного виконання дітьми завдання за заздалегідь заданим зразком. Інакше дошкільники опиняться в об'єктній, а не суб'єктній позиції.

У проектній діяльності *суб'єктність* розглядають як **проявлення ініціативи й самостійної активності**. При цьому суб'єктність дитини може проявлятися по-різному. Так, дошкільник може висловити оригінальну ідею (тобто раніше не висловлену в групі), або ж підтримати й трохи змінити ідею іншої дитини. В останньому випадку завдання вихователя — акцентувати своєрідність видозміненої ідеї.

Ось приклад. Під час обговорення подарунків до свята Восьмого березня один хлопчик запропонував намалювати мамі листівку. Інший підтримав його ідею, погодившись, що можна намалювати листівку мамі. А ще додав, що можна намалювати листівку сестрі. На думку дорослого, було озвучено однаковий задум — створення листівки. Педагог може зауважити: «Василько вже казав про листівки. Спробуй придумати щось інше». Проте продуктивнішим є інший шлях: можна **підтримати ініціативу** другої дитини, наголосивши, що про листівку сестрі ще ніхто не згадував. У такій реакції дорослого є **кілька переваг**:

- відкривається новий простір для творчої діяльності (можна задатися питанням про те, чим різняться листівки для мами й сестри, ще можна згадати про бабусь, вихователів тощо);
- підтримується ініціатива дитини, малюк набуває позитивного досвіду висловлення, й наступного разу, швидше за все, він теж запропонує якийсь варіант задуму.

Отже, варто підтримувати й позитивно відзначати сам факт висловлення, навіть якщо воно буквально повторює висловлення іншої дитини. Це особливо важливо для впливу на пасивних дітей, які не мають позитивного соціального досвіду прояву ініціативи.

Наявність мотивів

Друга особливість проектної діяльності полягає у тому, що її учасники повинні **мати мотиви**. Але простого інтересу недостатньо. Потрібно, щоб і педагог, і дитина реалізовували у проектній діяльності не лише своє розуміння виконання завдання, а й свій смисл.

Наведемо приклад. Підготовка до свята — звичайний захід, технологію організації та проведення якого докладно описано у багатьох програмах. Дитина може бути зацікавлена в підготовці до свята, але проектна діяльність почнеться лише в той момент, коли педагог разом з дитиною спробує відкрити для себе значення, сенс свята. Адже що таке свято? Це особливий день у житті людини чи країни, який нагадує про певну важливу подію. Потрібно зрозуміти, що цей день або ця подія означає для дитини, педагога. Як ми ставимося до цього дня? Чому ми його святкуємо? Якими способами виражаємо своє ставлення до свята? І так далі. Очевидно, що такі запитання змушують замислитися про значення свята для кожного учасника проектної діяльності. А як тільки визначено сенс, можна шукати способи організації та проведення свята.

Адресність

Третьою важливою особливістю проектної діяльності є її **адресний характер**. Оскільки під час проектної діяльності дитина виражає своє ставлення й особисті смисли, вона завжди шукає адресата — людину, до якої звернено її висловлення, оформлене як продукт. Саме тому проектна діяльність має яскраво виражене соціальне забарвлення, і зрештою є однією з небагатьох соціально значимих дій, доступних дошкільникові.